

В спеціалізовану вчену раду Д 12.105.03
Донбаської державної машинобудівної академії

В І Д Г У К

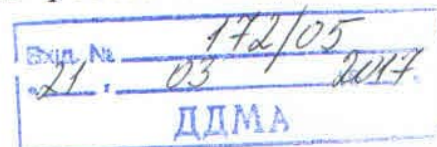
офіційного опонента на дисертацію
РАЙЧЕВОЇ ЛАРИСИ ІВАНІВНИ
«МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ В
УМОВАХ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ»,
подану на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дослідження

Актуальність теми дослідження обумовлена тією обставиною, що розвиток машинобудівної галузі є одним із пріоритетних векторів забезпечення економічного росту України. Проте в країні в останні роки спостерігалася тенденція до ускладнення досягання виробничих та економічних цілей підприємств галузі унаслідок макроекономічної нестабільності, політичних трансформацій і порушення зовнішньоекономічних зв'язків із основними споживачами експортної продукції галузі.

Про актуальність створення умов для розвитку машинобудування в умовах виробничо-економічної кризи свідчать численні гострі дискусії навколо них. Досить влучно автором у вступі своєї роботи акцентовано увагу на тому, що, незважаючи на наявність вагомих теоретичних і науково-методичних розробок у даній сфері, недостатньо дослідженими залишаються питання щодо забезпечення безпосередньо галузевого розвитку в умовах кризи, ролі держави у цих процесах, що потребує додаткового теоретичного та науково-методичного обґрунтування.

Висловлене дозволяє зробити висновок про актуальність теми дисертаційного дослідження Райчевої Лариси Іванівни. До того ж, актуальність теми підтверджується також і тим, що робота є складовою

частиною наукових досліджень та виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри менеджменту Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за темою: «Трансформаційні перетворення господарської системи у контексті глобалізаційних змін: еволюція та управління» (номер державної реєстрації 0114U003939, 2014-2016 рр.), у рамках якої дисертантом удосконалено механізм державного регулювання розвитку машинобудування України та надано практичні рекомендації щодо його реалізації.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується кількома чинниками - вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, яка з урахуванням досліджуваної теми є типовою для наукових робіт зі спеціальності 08.00.03, широтою й різноманітністю опрацьованої здобувачем джерельної бази.

У вступі автором вдало й чітко сформульовані завдання роботи, коректно визначені об'єкт та предмет дослідження. Вдало обрані також методи й методики дослідження, застосовані з урахуванням міждисциплінарного характеру роботи. Основою дослідження виступають праці вітчизняних і зарубіжних учених у сфері державного управління, а також досвід відомих практиків із антикризового регулювання.

Для досягнення поставленої мети в роботі застосовано низку сучасних підходів і методів дослідження: абстрактно-логічний метод, узагальнення, структурна декомпозиція (при дослідженні теоретичного базису виникнення та розвитку виробничо-економічних криз у галузі, проблем розвитку машинобудування в умовах виробничо-економічної кризи, вдосконаленні концептуального підходу до механізму розвитку машинобудування в умовах виробничо-економічної кризи); порівняння, групування, аналізу і синтезу, статистичний аналіз (при аналізі стану машинобудування, удосконаленні

системи сигнальних індикаторів розвитку виробничо-економічної кризи у машинобудуванні); економіко-математичного моделювання (при удосконаленні методичного підходу до визначення рівня виробничо-економічної кризи у машинобудуванні України); системний підхід, структурно-функціональний метод, ієрархічне упорядкування (при формалізації елементів механізму розвитку машинобудівної галузі в умовах виробничо-економічної кризи, розвитку його організаційного забезпечення); логічного узагальнення для формування висновків.

Таким чином, слід констатувати, що положення, висновки і рекомендації, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані. Достовірність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих пропозицій визначаються також і тим, що в процесі дослідження дисертантом опрацьовано широке коло літературних джерел комплексного характеру, Державної служби статистики України щодо функціонування машинобудівної галузі, проведено власні дослідження.

У процесі виконання роботи використано 158 наукових та нормативних джерела.

Позитивної оцінки заслуговує й структура роботи, яка передбачає продуману логічну послідовність викладення основних питань і проблем, пов'язаних з розкриттям теми. Концептуально відштовхуючись від теоретико-методичних основ механізму розвитку машинобудівної галузі в умовах виробничо економічної кризи, автором розширено категоріальний апарат теорії галузевого розвитку, а саме: розуміння галузевої виробничо-економічної кризи як прояву ентропії у виробничій та економічній системі галузі, що виникає внаслідок біфуркаційних процесів та приводить до альтернативності можливих варіантів її розвитку (від оновлення та перетворення галузі до її знищення); класифікація видів виробничо-економічної кризи з використанням ієрархічно-фасетного методу, який передбачає можливість додавання незалежних ознак та визначення їх комбінацій у розвитку галузі. Автором проведено докладний аналіз розвитку

машинобудування України, виявлено сигнальні індикатори розвитку кризи у галузі та запропоновано методичний підхід до визначення рівня виробничо-економічної кризи у машинобудуванні на засадах концепції патоекономіки та методології теорії катастроф. Не обмежившись таким дослідженням, яке, поза всяким сумнівом, є результатом клопіткої праці, здобувач останній розділ дисертації присвятив вдосконаленню механізму розвитку машинобудівної галузі в умовах виробничо-економічної кризи. Таким чином, структурні частини дисертаційної роботи Райчевої Л.І. внутрішньо пов'язані між собою і становлять органічну єдність.

Визначене дало змогу Райчевій Ларисі Іванівні вирішити у своїй дисертаційній роботі актуальне наукове завдання щодо поглиблення теоретичних засад, удосконалення методичних підходів і організаційних положень формування механізму розвитку машинобудівної галузі в умовах виробничо-економічної кризи.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна кандидатської дисертації Райчевої Л.І. визначається тим, що ця робота успішно та своєчасно заповнює прогалину у серйозних, монографічного рівня наукознавчих дослідженнях зі антикризового державного регулювання галузевого розвитку.

До числа найвагоміших результатів дисертаційного дослідження можна віднести:

1. Сформовано концептуальний підхід до механізму розвитку машинобудування в умовах виробничо-економічної кризи. Його особливістю є авторське бачення методів та інструментів впливу на сукупність факторів кризового поля машинобудування, що пропонується реалізувати через ініціацію широкої антикризової державної підтримки галузевого розвитку в умовах біфуркаційних процесів.

2. Варто підтримати позицію дисертанта щодо удосконалення системи сигнальних індикаторів розвитку виробничо-економічної кризи у машинобудуванні через застосування методології непараметричних оцінок як

основи для виокремлення набору значущих ранніх сигналів кризових явищ у галузі. Такий нетиповий авторських підхід дозволить діагностувати їх на ранньому етапі розгортання, визначити наближення системної кризи.

3. Є добре аргументованим, а тому заслуговує на високу позитивну оцінку методичний підхід до визначення рівня виробничо-економічної кризи, який уможливорює розпізнавання точок біфуркації у розвитку машинобудування та своєчасно впровадити необхідні антикризові заходи.

4. Як і дисертант, вважаю за необхідне впроваджувати інтегральні інструменти державних політик (грошово-кредитної, податкової, бюджетної та ін.) задля забезпечення галузевого розвитку в умовах кризи, чітко визначати методи та важелі впливу з боку держави в межах антикризового регулювання шляхом формування відповідного механізму.

5. Цілком підтримую позицію щодо подальшого розвитку організаційного забезпечення механізму розвитку машинобудівної галузі в умовах виробничо-економічної кризи. Дійсно, запропонована автором етапізація процесу розробки і узгодження Антикризової програми має стати невід'ємним елементом Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року.

Резюмуючи аналіз основних наукових здобутків дисертанта, відмічу, що авторські ідеї створюють надійний методологічний фундамент всієї роботи і забезпечують концептуальну цілісність дослідження.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропонований розвитку машинобудування в умовах виробничо-економічної кризи дозволяє регулювати кризове поле галузі в режимі реального часу, адаптуючи функціонування вітчизняного машинобудування до зовнішніх умов й обираючи найбільш успішні варіанти стратегічного розвитку. Крім того, запропонована економіко-математична модель оцінки сталості розвитку дозволяє спрогнозувати його на майбутнє і врахувати

особливості розвитку машинобудівної галузі та інші зовнішні умови в довгостроковій перспективі.

Зокрема, в діяльності Департаменту розвитку базових галузей промисловості Донецької обласної державної адміністрації використано положення щодо застосування методичного підходу до визначення рівня виробничо-економічної кризи у машинобудуванні України (довідка від 11.10.2016 р. № 02–10/115); в діяльності ПрАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» (довідка від 25.10.2016 р. № 217/16) та ПАТ «Дружківський машинобудівний завод» (довідка від 27.10.2016 р. № 2016-14в) апробовано систему сигнальних індикаторів розвитку виробничо-економічної кризи.

Повнота викладення результатів дослідження у публікаціях

Заслугує уваги та позитивно впливає на оцінку дисертаційної роботи належний рівень апробації її результатів. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в результаті проведеного дослідження, викладено у 11 наукових працях, з яких шість – статті у наукових фахових виданнях, в т.ч. дві – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз; п'ять – публікації у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 4,05 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 3,63 ум.-друк. арк.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог, встановлених Міністерством освіти та науки України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У цілому позитивне враження від роботи не виключає і висунення окремих зауважень критичного характеру.

1. У підрозділі 1.2 Проблеми розвитку машинобудування в умовах виробничо-економічної кризи (с. 27-44), наведено ендогенні та екзогенні причини кризи розвитку машинобудування. На наш погляд, доцільно було б

особливості розвитку машинобудівної галузі та інші зовнішні умови в довгостроковій перспективі.

Зокрема, в діяльності Департаменту розвитку базових галузей промисловості Донецької обласної державної адміністрації використано положення щодо застосування методичного підходу до визначення рівня виробничо-економічної кризи у машинобудуванні України (довідка від 11.10.2016 р. № 02–10/115); в діяльності ПрАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» (довідка від 25.10.2016 р. № 217/16) та ПАТ «Дружківський машинобудівний завод» (довідка від 27.10.2016 р. № 2016-14в) апробовано систему сигнальних індикаторів розвитку виробничо-економічної кризи.

Повнота викладення результатів дослідження у публікаціях

Заслугує уваги та позитивно впливає на оцінку дисертаційної роботи належний рівень апробації її результатів. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в результаті проведеного дослідження, викладено у 11 наукових працях, з яких шість – статті у наукових фахових виданнях, в т.ч. дві – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз; п'ять – публікації у матеріалах конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 4,05 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 3,63 ум.-друк. арк.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до вимог, встановлених Міністерством освіти та науки України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У цілому позитивне враження від роботи не виключає і висунення окремих зауважень критичного характеру.

1. У підрозділі 1.2 Проблеми розвитку машинобудування в умовах виробничо-економічної кризи (с. 27-44), наведено ендогенні та екзогенні причини кризи розвитку машинобудування. На наш погляд, доцільно було б

зупинитися не тільки на кількісному вимірі впливу, а й дослідити змістовний, причинно-наслідковий аспект взаємозв'язку між вказаними факторами та розвитком машинобудування України.

2. Зважаючи на те, що у роботі неодноразово підкреслюється довгостроковий ефект від пропонованого антикризового регулювання галузевого розвитку, вбачається цікавим наведення прогнозних даних щодо розвитку машинобудування України на більш віддалений період 5-10 років (підрозділ 3.3).

3. Викликає інтерес дослідження галузевих кризових явищ в межах патоекономіки. Відносно новий напрям науки, на наш погляд, потребує більш детального обґрунтування сфери її використання, завдань та можливостей.

4. На с. 143-149 роботи наведено авторські засади інформаційного забезпечення механізму розвитку машинобудування, що містить зв'язки і адаптивні взаємозалежності окремих блоків. Проте, в автореферат та у пункти наукової новизни не винесено даних положень, хоча вони, на наш погляд, мають в собі науковий результат дослідження.

5. На наше переконання, робота мала б більш закінчений характер у разі формування конкретних стратегій розвитку машинобудування у відповідності до набору потенційних методів та інструментів державного регулювання, визначених на основі пропонованого механізму.

Зроблені зауваження і побажання стосуються складних і дискусійних питань, при цьому, підкреслю, не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові досягнення, новизну та достовірність результатів дослідження Райчевої Л.І.

Загальний висновок

Представлена на відгук дисертація є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати.

Дисертаційна робота Райчевої Лариси Іванівни відповідає спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. У публікаціях здобувача й авторефераті відображені основні положення дисертації.

зупинитися не тільки на кількісному вимірі впливу, а й дослідити змістовний, причинно-наслідковий аспект взаємозв'язку між вказаними факторами та розвитком машинобудування України.

2. Зважаючи на те, що у роботі неодноразово підкреслюється довгостроковий ефект від пропонованого антикризового регулювання галузевого розвитку, вбачається цікавим наведення прогнозних даних щодо розвитку машинобудування України на більш віддалений період 5-10 років (підрозділ 3.3).

3. Викликає інтерес дослідження галузевих кризових явищ в межах патоекономіки. Відносно новий напрям науки, на наш погляд, потребує більш детального обґрунтування сфери її використання, завдань та можливостей.

4. На с. 143-149 роботи наведено авторські засади інформаційного забезпечення механізму розвитку машинобудування, що містить зв'язки і адаптивні взаємозалежності окремих блоків. Проте, в автореферат та у пункти наукової новизни не винесено даних положень, хоча вони, на наш погляд, мають в собі науковий результат дослідження.

5. На наше переконання, робота мала б більш закінчений характер у разі формування конкретних стратегій розвитку машинобудування у відповідності до набору потенційних методів та інструментів державного регулювання, визначених на основі пропонованого механізму.

Зроблені зауваження і побажання стосуються складних і дискусійних питань, при цьому, підкреслю, не впливають на загальний високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові досягнення, новизну та достовірність результатів дослідження Райчевої Л.І.

Загальний висновок

Представлена на відгук дисертація є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати.

Дисертаційна робота Райчевої Лариси Іванівни відповідає спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. У публікаціях здобувача й авторефераті відображені основні положення дисертації.

Таким чином, дисертація Райчевої Лариси Іванівни «Механізм розвитку машинобудівної галузі в умовах виробничо-економічної кризи» відповідає пунктам 9, 11, 12, 13, 14 вимог «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
начальник відділу адміністрування ПДВ
управління податків і зборів з юридичних осіб
Державної податкової інспекції у м. Краматорську
ГУ ДФС у Донецькій області

Г.О. Талан